

فرصت‌های مشروط برای تثبیت ثبات در منطقه

اعلام توافق جمهوری آذربایجان و جمهوری ارمنستان، تحولی جدید در روند گفت‌وگوهای دو کشور به شمار می‌رود. این توافق، فارغ از اینکه با چه میانجی‌گری یا چه شرایطی حاصل شد، واقعیتی مهم را نشان می‌دهد: پس از سال‌ها درگیری و بی‌اعتمادی، طرفین به نقطه‌ای رسیده‌اند که مذاکره و تفاهم را بر تنش و درگیری ترجیح داده‌اند.

به گزارش خبرنگاران گروه جامعه مجله خبری گفتمان یزد، جمهوری اسلامی ایران به عنوان همسایه و کنشگر تأثیرگذار منطقه، از هر روندی که به توقف درگیری، کاهش تنش و ایجاد ثبات پایدار منجر شود، حمایت کرده است؛ البته این حمایت مشروط بوده و بر اصول مورد توافق کشورهای منطقه استوار است.

جمهوری اسلامی ایران بر سه اصل خدشه‌ناپذیر تأکید دارد: حفظ حاکمیت کامل کشورها بر سرزمین خود؛ دفاع از تمامیت ارضی همه کشورهای منطقه؛ و مخالفت قاطع با هر تغییری در مرزهای بین‌المللی. در بیانیه مشترک اخیر دو کشور به این اصول توجه و به آنها احترام گذاشته شده است.

نکته مهم این توافق تغییر رویکرد به موضوع «کریدور» است. در گذشته طرح‌هایی با عنوان «کریدور زنگزور» مطرح شد که در برخی برداشت‌ها، به معنای عبور یک مسیر ارتباطی خارج از حاکمیت ارمنستان و در تضاد با اصل تمامیت ارضی تعبیر می‌شد. این نگرانی نه‌تنها برای ارمنستان، بلکه برای ایران هم جدی بود، زیرا تغییر اجباری ژئوپلیتیک منطقه می‌توانست ثبات را به خطر اندازد. اما بر اساس اعلام طرفین، «کریدور» از دستور کار خارج شده و یک مسیر جاده‌ای ترانزیتی تحت حاکمیت کامل جمهوری ارمنستان جای آن را گرفته است. این تغییر، مثبت و معقول است که هم اصل حاکمیت ملی را حفظ و هم امکان بهره‌برداری اقتصادی و ارتباطی را برای همگان فراهم می‌آورد.

با وجود این، جمهوری اسلامی ایران نگرانی‌های خود درباره هرگونه حضور خارجی در این روند را آشکارا بیان کرده است. ورود نیروها یا بازیگران فرامنطقه‌ای به معادلات قفقاز می‌تواند پیامدهای منفی بلندمدت برای صلح و ثبات داشته باشد. این نگرانی برآمده از تجربه تاریخی منطقه است که دخالت قدرت‌های فرامنطقه‌ای باعث پیچیده‌تر شدن بحران‌ها و طولانی‌تر شدن مسیر صلح می‌شد. این موضع در فضای گفت‌وگو با دو همسایه به صورت شفاف یادآوری شده است. ایران بر این باور است که پایدارترین راه‌حل‌ها برای قفقاز باید از همکاری و گفت‌وگوی کشورهای منطقه برآید، نه از فشار، دیکته یا تنظیم‌گری بازیگران بیرونی. تجربه دیگر نقاط جهان نشان می‌دهد توافق‌هایی که بدون لحاظ حساسیت و منافع واقعی کشورهای همسایه شکل گرفته یا با فشار خارجی تحمیل شده‌اند، یا به مرحله اجرا نمی‌رسند یا در اولین بحران سیاسی فرومی‌پاشند. از این منظر، ایران بر گفت‌وگوی منطقه‌ای و همکاری همه‌جانبه کشورهای قفقاز جنوبی تأکید دارد و آن را ضامن واقعی صلح می‌داند.

به همین دلیل استقبال از این توافق، نگاهی مشروط و متکی بر اصول ملی و منطقه‌ای است. اگر این مسیر بتواند به کاهش تنش‌ها، حفظ مرزهای بین‌المللی، رعایت حاکمیت ملی کشورها و توسعه همکاری‌های اقتصادی بینجامد، جمهوری اسلامی ایران آمادگی دارد برای تسهیل اجرای آن، به عنوان همسایه مسئول، نقش‌آفرینی کند. در مقابل، اگر روندها به سمتی برود که این اصول نقض یا حضور و نفوذ بیگانگان در منطقه تقویت شود، جمهوری اسلامی ایران متناسب با شرایط و در دفاع از منافع خود و ثبات منطقه، موضع‌گیری قاطع خواهد داشت.

جمهوری اسلامی ایران به عنوان همسایه‌ای مسئول و شریک قابل اعتماد، آماده است در چهارچوب تعاملات منطقه‌ای به شکل‌گیری صلحی واقعی، پایدار و متکی بر اراده ملت‌ها کمک کند. هدف روشن است: قفقازی امن، باثبات و عاری از مداخله بیگانگان. این مسیر را با نگاه به آینده و بر اساس اصولی که سال‌ها در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ریشه دوانده، دنبال خواهیم کرد.